

AYIŞIĞINDA “ÇALIŞKUR”

Haldun Taner (İstanbul, 16 Mart 1915 – 7 Mayıs 1986) Matbaa-i Âmire müdürü Hâmid Bey anne tarafından büyükbabası, Meclis-i Mebusan İstanbul milletvekili ve Darülfünun devletler hukuku profesörü Ahmet Selahattin Bey babasıdır. Çemberlitaş'ta dünyaya gelen Taner, beş yaşında babasını kaybetti. Galatasaray Lisesi'nde okudu (1935). Heidelberg Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi'ndeki öğrenimini (1935-38) ağır bir tüberküloza yakalanması nedeniyle yarıda bıraktı. Erenköy Sanatoryumu'nda tedavi gördüğü sırada (1938-42) Ankara Radyosu için skeçler yazmaya başladı. İÜ Alman Filolojisi'ni bitirdi (1950), Sanat Tarihi Bölümü'nde asistan oldu. 1954'te ilk evliliğini yaptı ve *Oyun* dergisini çıkardı. Viyana Üniversitesi'nde Prof. Kindermann'ın yanında felsefe ve tiyatro okudu. Max Reinhardt Tiyatro Akademisi'nde eğitim gördü (1955-56). İÜ, Gazetecilik Enstitüsü, İGSA ve LCC'de tiyatro ve dramaturji dersleri verdi. Deveküşü Kabare Tiyatrosu, Bizim Tiyatro ve TEF Kabare'yi kurdu. Türkiye'deki epik tiyatronun ilk örneği sayılan *Keşanlı Ali Destanı* ile dünyaya açıldı. Bütün çalışmalarıyla bir Haldun Taner Tiyatrosu ekolü oluşturdu ve Türkiye'de tiyatronun bir 'bilim dalı' olmasında etkili oldu. "Tuş" adlı öyküsü (1955) ve *Keşanlı Ali Destanı* oyunu (1964) aynı adlarla filme alındı. "Deveküşüne Mektuplar" başlıklı yazılarına *Tercüman*'da (1955-60) başladı, "Pazar Sohbetleri" başlığıyla *Milliyet*'te (Mart 1974 – Mayıs 1986) sürdürdü. 9 Ocak 1976'da ikinci evliliğini yaptı.

1953'te *New York Herald Tribune* ile *Yeni İstanbul* gazetelerinin düzenlediği uluslararası bir yarışmada "Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu" öyküsüyle birinci oldu. Sait Faik Hikâye Armağanı'nın ilkinin *On İkiye Bir Var* ile kazandı. *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü* ile Uluslararası Bordighera Mizah Hikâyeleri Ödülü'nü, *Milliyet*'teki köşe yazılarıyla Gazeteciler Cemiyeti Fikra Ödülü'nü (iki kez), *Yalıda Sabah* ile 1983 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü aldı. 1987'den beri Haldun Taner Öykü Ödülü verilmekte. İstanbul Şehir Tiyatrosu'nun Kadıköy sahnesine (1988) ve Caddebostan'da bir sokağa adı verildi. 100. doğum yıldönümü olan 2015'ten itibaren bütün yapıtları Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmakta.

Yapıtları:

Öykü: *Yaşasın Demokrasi*, 1949; *Tuş*, 1951; *Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu*, 1953; *Ayışığında "Çalışkur"*, 1954; *On İkiye Bir Var*, 1954; *Konçınalar (Şişhane'ye Yağmur Yağmıyordu – On İkiye Bir Var*'dan seçmeler), 1967; *Sancho'nun Sabah Yürüyüşü*, 1969; *Yalıda Sabah*, 1983.

Oyun: *Günün Adamı*, 1953; *Keşanlı Ali Destanı*, 1964; *Sersem Kocanın Kurnaz Karısı*, 1971; *Gözlerimi Kaparım Vazifemi Yaparım*, 1979; *Fazilet Eczanesi*, 1982; *Vatan Kurtaran Şaban*, 1989; *Günün Adamı – Dışardakiler*, 1990; *...Ve Değirmen Dönerdi – Lütfen Dokunmayın*, 1991; *Eşeğin Gölgesi*, 1995; *Ayışığında Şamata* ("Ayışığında "Çalışkur" öyküsünden), 1996; *Haldun Taner'in Timsahı*, 2008 (hzl. D. Taner – S. Erez).

Düzyazı: *Deveküşüne Mektuplar 1*, 1960 (sonradan *Önce İnsan* adıyla); *Deveküşüne Mektuplar 2*, 1977 (sonradan *Yaz Boz Tahtası* adıyla); *Ölürse Ten Ölür Canlar Ölesi Değil – Portreler*, 1978; *Hak Dostum Diye Başlayalım Söze*, 1978; *Düşsem Yollara Yollara*, 1979; *Çok Güzelsin Gitme Dur*, 1983; *Berlin Mektupları*, 1984; *Koyma Akıl, Oyma Akıl*, 1985.

*Haldun Taner'in
YKY'deki kitapları:*

*Koyma Akıl, Oyma Akıl (2015)
Şişhane'ye Yağmur Yağıyordu (2015)
Keşanlı Ali Destanı (2015)
Sersem Kocanın Kurnaz Karısı (2015)
Yalıda Sabah (2015)
Çok Güzelsin Gitme Dur (2015)
Gözlerimi Kapatırım Vazifemi Yaparım (2015)
Ayışığında "Çalışkur" (2015)*

HALDUN TANER

Ayışığında “Çalışkur”

Öykü

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4420
Edebiyat - 1249

Ayışığında “Çalışkur” / Haldun Taner

Kitap editörü: **Murat Yalçın**
Düzeltili: **Filiz Özkan**

Kitap tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Gülçin Erol Kemahlıoğlu**

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

1. baskı: Yenilik Yayınları, İstanbul, 1954
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Haziran 2015
ISBN 978-975-08-3322-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2014
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

İçindekiler

Ayışığında “Çalışkur”
Ayışığında “Çalışkur” • 9
Hikâyenin Tepkileri • 28

Sonuç
Ayışığında “Çalışkur” • 41
Epilog • 88

Sonucun Tepkileri
Birkaç Mektup • 93

Yayıncının notu:

Bu baskıda, özellikle eski/yabancı kökenli sözcüklerin yazımında sözlüklere uyuldu. Dipnot sözlükçesine eklemeler yapıldı, anlamlar güncellendi.

Ayışığında “Çalışkur”

Ayışığında “Çalışkur”

Ay, iri ve toparlak, Maltepe sırtlarından doğuverdi.

Yassıada üstlerinde bir yıldız, onun çıkışı ile rahatı kaçmış gibi, olduğu yerden kaydı, gökyüzünde ışıklı bir yol çizerek gözden kayboldu.

Eylülün on ikisi olmasına rağmen hava pekâlâ da ılıktı.

Bekçi Zülfikar ayın doğduğunu görünce paketi çıkarıp bir sigara yaktı. Güneşin batışında bir, ayın çıkışında iki, su kenarında üç, mangal başında dört, *illa cigara içmek iktizadır* sanıyordu.

Yola vuran gölgesine baktı. Boyu kısa olduğu halde gölgesi yerde uzuyor, boyun kısmı karşı kaldırımında acayip bir çıkıntı yaptıktan sonra duvarın dibine kadar varıyordu.

Köşeyi döndü. Laf olsun diye, düdüğü ağızına götürüp iki kere öttürdü.

Gece sessiz ve sakin. Denizin üstü sandallar sandallar...Açıktaki biri denize girmiş, kulaçlarının sesi öyle belirli ki...

Zülfikar yürüdü. Altı çivili yeni kunduralarının asfalt üstünde çıkardığı erkekçe sestene hoşlanıyordu. Boş arsaları, bakla tarlasını, Amerikan kampını, doktorun evini geçti, caddeye saptı. “Çalışkur” apartmanının önüne gelince yavaşladı.

“Çalışkur” apartmanının gölgesi de yere gerçektekenden çok daha iri ve heybetli vurmuş. Sırf gölgesine bakan, onu pekâlâ küçük çapta bir Hilton oteli sanabilir.

Kapıcı katından bir çocuk ağlaması geliyor. Yine Saime'nin piçi olacak.

Kunduraları yeni olduğundan Saime onun ayak sesini tanıyamamıştı. Düdüğü duyunca, başını yer katından uzattı.

“Al götür şu yumurcağı Bekçi emcesi,” dedi, “gene bana gahır veriy, uyumiy.”

Bekçi, başparmağı yeni kayışının tokasına takılı, eli göbeğinin üstünde, karşı kaldırımında öyle heykel gibi duruyor.

"Alacan değil mi? Ha alacan?"

"Alacam," dedi bekçi, "susmazsa garagola götüreceğim."

Çocuk sinmiş, korkulu gözlerle bir bekçiye bir anasına bakıyor. Birden yumuk ellerini kadının boynuna dolayıp göğsüne büzüldü.

Anası yumuşayıvermişti:

"Get Zülfikar emcesi get" dedi. "Get de sen ırsızları gatilleri götür garagola. Ben paşa oğlumu virmem sağa."

Paşa oğlu, *getti mi* diye bekçiden yana bakıyor. Yaşları sümüklerine karışmış, kıvrıkcık saçları terden, alınına yapışmış.

Kadın çocuğu usulca yatağa bıraktı. Çocuk yapma bebek gibi, hemen gözlerini kapadı. Sonra açtı. Yine kapadı. Aça kapaya, uyuma taklidi yaparken yaparken, biraz sonra gerçekten uyuyakaldı.

Çocuk uyuyunca kadın kapının önüne çıkmış, duvarın dibine çömelmişti:

"Bir cigara vir Zülfikar" dedi.

"Buyur."

Zülfikar kibrit de çıkarıyordu. Kadın onun elinden sigarasını alıp kendininkini ondan ateşledi.

Bekçi ile memleketli oluyorlardı. Kocasını İlyas bir alacak yüzünden, yanında çalıştığı ciğerciye vurup da *mapusa* girince onu bu kapıcılığa Zülfikar kayırmıştı.

"Neredeydin dün gece?" dedi.

"İzinliydik ya" dedi bekçi. "Düğüne gittik, Selami Çeşme'ye..."

"İçtin mi gene? Eğlenmişsinizdir herhal."

"He! Eğlendik eğlenmesine. Salacak'tan saz takımı da getirmişler."

Tek tük gelip geçenler görmesin diye, kadın daha siper bir köşeye büzüldüğünden, Zülfikar da ister istemez çömelip ona sokulmuştu.

"Çengi de var mı idi?"

"A-ah, emme Harmandalı oynadı üç gişi. Gelin tarafı oluyorlarmış."

Bir müddet sustular.

Yandaki apartmana adını veren ulu çınarın yaprakları denizden gelen bir meltemle hafif hafif titriyor... Yere döne döne kuru bir yaprak düştü.

Kadın, bekçiye doğru derin bir soluk verdi. Onun ılık nefesini Zülfikar ta burnunda, bıyıklarında hissetmişti.

"Sonbahar da geliyor gayrı" dedi. "Sen bakma havaların yaz gibi gettiğine. Bu yıl birden patlayacak gış."

Sonra bu sözlerini beğenmediğinden:

"Bak bu ayakkabılarılan gayışı böğün virdiler" dedi. "Gelecek ay da yeni uniforma dağıtacaklarmış." "Demokratlar eyi çalışıyor" diye arkasını getirecekken baktı ki, Saime yeni kayışını tutmuş oynuyor. Zülfikar'ın içi gıcıklandı, bir tuhaf oldu.

Kayışın taze deri kokusu kadının hoşuna gitmiş olmalı idi. Saime'nin uzun parmakları usul usul bütün kemeri dolaştı, sonra omuz kayışına tırmanıp ensede karar kıldı.

Zülfikar iyiden iyiye huylanmıştı. Ayağa kalktı.

"Yapma gız, bir gören olur" dedi.

"Gel öyleyse aşşağı."

Kapıcı katına inen merdivenin ampulü bir aydan beri bozuktuktu. Bereket yine ayışığına...Bir de ayak alışkanlığına...

Gökyüzünde yükselen ay, şimdi artık ortalığı iyiden iyiye aydınlatmaya başlamıştı. Ayın önünden hızla, tül gibi bir bulut geçti.

Çalışkur apartmanının taraçasında Gülseren Çalışkur, bir şezlonga uzanmış, ağzında fondan, bir yandan ayışığını seyrediyor, bir yandan köpeği Dodo'yu okşuyordu. Bir hariciyecici dostları bu köpeği Gülseren'e hediye ederken, "Belki ara sıra sana beni hatırlatır" demişti.

Dündar Çalışkur, içerde, şirketinin idare heyeti raporunu inceleyip, birtakım notlar çıkarıyor.

Karısı, Dündar'ı ağzında puro, kolları sıvalı, böyle harıl harıl çalışırken, o Amerikalı businessman haliyle, çok ama çok-çok şeker bulur. Nitekim imrendi, geldi, adamı ensesinden öpüverdi.

"Gelsene dışarı, bak ne güzel mehtap."

"Şimdi geliyorum cicim. Az bir şey kaldı."

"Yeniden rapora dönüyordu ki, Gülseren kaşlarını kaldırıp dudaklarını büzerek:

"Söndürürüm ama elektriği" dedi. "Söndürüyorum işte."

"Yapma Gülseren."

Söndürürüm söndüremezsın derken, telefon.

"Allo" dedi Dünder. Alıcıya büroda alışık olduğu gibi, kulağı ile boynu arasına sıkıştırıp bir elinde rapor, öbüründe kalem, yazmaya devam ederek:

"Allo!" dedi. "Ha, sen misin Mufahham?"

"Benim" dedi Mufahham. "Yarın şantiyeye hareket ediyorum. Kontrol mühendisine altın dolmakalem, karısına da İngiliz kumaşı tayyörlük aldık. Başka bir direktifiniz var mı?"

"Var ya" dedi Dünder Çalışkur. "Dün az daha unuttuyordum. Gidince söyle kuzum Galip Bey'e, nahiye müdürünün cipi vardı ya satılık, onu dört bine alıversinler."

Mufahham:

"Beyefendi ben o cipi gördüm" dedi. "Pek hurda bir şey, bin lira bile etmez."

Dünder kızar gibi oldu:

"Sana ne söylüyorsam onu yap. Galip Bey'e söyle, dört bine al-sınlar o kadar" dedi, kapadı.

Gülseren başucunda gülümsüyor:

"Sen herkesi kontrol mühendisi mi zannettin?"

"Ne gibi?"

"Ya kabul etmezse?"

"Orası hiç belli olmaz. Verenin bir yüzü kara, almayanın iki."

Balkonda yalnız kalan Dodo sıkılmış olacak ki, boynunu yukarı kaldırıp aya doğru uzun uzun, dolu dolu havladı.

Dışarda ay çıkmışmış, ayışığı denize vurmuşmuş, arka taraça püfür püfür esiyormuş... Basketçi Erdal'la arkadaşlarının umurlarında bile değildi. Tıkılmışlar içeri salona, geçmişler ses makinesinin başına, Erdal'ın bir hafta önce "kız"ına çaktırmadan yatakta çektiği ateşli bir sevişme sahnesini dinliyorlar.

Vural:

"İtsin ulan, it!" dedi. "Buna itoğlu itlik denir. Söylemezsem namussuzum Günnur'a."

Gürültülü gürültülü gülüyorlar. Erdal Vural'ın kafasını boyunduruga aldı, kısırtıyor. Vural Erdal'ı belinden yakaladı. Şakadan boğuşuyorlar. Vural Erdal'ın en yakın arkadaşıdır. Vural Erdal'a "itoğlu it" der, Erdal Vural'a "Pezevengin tohumu". Pek anlaşımlar. Babaları da öylesine...

Söz Günnur'dan Güler'e, Güler'den Gülderen'e, Gülderen'den Suna'ya atladı.

Cengiz:

"Bırak ulan serseriye" dedi. "Belden aşağı şöyle bir yoklayalım dedik. Vay efendim vay. Meğer grekoromenci geçiniyormuş orospunun kızı. 'Bana bak evladım,' dedim, 'ben yemem bu numaraları.' Sungur'la Acısu'daki hadiseyi bilmiyoruz sanıyor."

Erdem:

"Sungur'u şişirdi o çoktan" dedi. "Şimdi Modaspor'dan Sekban'la nişanlanıyormuş."

"Hayrını görsün. Tepe tepe kullansın."

Bu sefer de Özgür çamur attı:

"Hadi ulan, çakal" dedi. "İpek gibi kız pekâlâ. Sana yüz vermedi diye, değil mi?"

Yine kapıştılar. Bu defa da Cengiz'le Özgür. İtişip kakışma, sövüşüp gülüşme, Erdal'ın anası ile babası Tarsus'la Akdeniz gezisine çıktıklarından, ev onlara kalmış. Gençlik işte, ekip halinde eğleniyorlar.

İçerde yalnız Erdal'ın büyükbabası var.

Büyükbaba, her gece olduğu gibi odasına çekilmiş, elektrikleri söndürmüş, elinde dürbün karşı pencereleri gözetliyordu. Soyunan kadınları gözetlese yine bir dereceye kadar. Ama onun akli fikri bacak kadar çocuklarda.

Yeni verdikleri kayışını düzelterek dışarı çıkan bekçi bir müddet etrafa bakındı. Sonra demin geldiği yoldan geri gitti. İki yüz adım kadar yürüdükten sonra karşı kaldırıma geçti. İki düdük daha öttürdü. Sonra, yeni geliyormuş gibi, ağır ağır yine Çalışkur'un önüne doğru geldi ama hiç durmadan geçti. Tam köşeyi dönüyordu ki, birinci katın yan penceresinde dürbünlü ihtiyarı gördü. İhtiyar da onu görmüştü. Bekçi selam aldı. Büyük beye ayrı bir saygısı vardı. Damat da eli açık adamdı ya, ama ne de olsa, büyük beyin hali başka idi. Bayramdı, seyrandı der, her fırsatta Zülfikar'ı görürdü.

İçerden hâlâ Erdal'la arkadaşlarının iri iri gülüşleri geliyor.